

Zarandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituțiuni și bănci 150 lei
Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Mănăstirea Zarandului Apel pentru transformarea bisericii din Tebea în mănăstire.

Istoria Zarandului înfățișează drumul crucii pe care poporul nostru l-a urmat din vremuri străvechi, până în ziua biruinței și învierii naționale din 1918.

Astăzi o nouă epocă începe în viața lui. Este epoca măririi și înălțării sale culturale și morale. Momentul acesta de hotărâță însemnată istorică, pe lângă crucile cari se așează pe locurile unde străbunii noștri au pățimit și au luat hotărâri mari, — trebuie etarizate printr'o lucrare care de o parte să păstreze și să propage tradițiile trecutului, iar de alta parte să deschidă în zarea viitorului căi noi de luptă și prosperitate culturală și religioasă. Lucrarea aceasta prin nimic nu poate fi concretizată mai ușor și mai fericit, decât printr'o mănăstire.

Zarandul nu este absolut strein de o viață monahală. Avem trecutul celor trei mănăstiri dela Crișcior, Ribița și Vaca, — și mai avem obiceiul pelerinajului, care din lipsă de alt loc, când nu se știe orienta spre Izbuc, nu se oprește până la Măria-Radna la catolici.

Comemorarea revoluției lui Horea la un interval de abia zece ani dela sărbarea moșii lui Avram Iancu, ne îmbeie prilejul potrivit, ca să îmbrăcăm în haina realității ideea unei mănăstiri din Zarand.

Localitatea unde este reclamat un astfel de așezământ, este desigur Tebea. Și trecutul și prezentul și viitorul așteaptă aci un locaș sfânt, în care să se înalțe fără încetare, ziua și noaptea, rugămini de mulțumire, cerere și slavă lui Dumnezeu.

Aici străjuiește mărturia atâtor veacuri de suferințe: gonorul lui Horea; de aici au pornit mișcările naționale din 1784 și din 1848; aici zac osemintele lui Iancu, a tribunilor săi Groza și Buteanu, precum și a eroilor din războiul pentru întregirea neamului. Istoria și tradițiile unui trecut atât de bogat și măreț, trebuie desgropate, în-suflețite și continuate cu tot respectul și elanul sufletului nostru.

Astăzi la Tebea e tăcere și pustiu. Și aceasta tristețe crește cu atât mai mult, cu cât în apropierea bisericii și a mormintelor de acolo, la nedeele dela Paști cu o vechime și însemnată respectabilă, nu vezi decât beții, — iar în dumineci și sărbători locul e bătut de tropotele țebenilor, cari din Casa Națională a făcut o simplă casă de joc. Incât, în loc să cultive aici mintea și inima zărândenilor, se cultivă numai gâtul, stomacul și picioarele.

La Tebea trebuie să se desfacă cărți de istorie și propagandă religioasă și națională, nu butoaie de bere, vin și vinars. Dacă astăzi vine la Tebea un excursionist de undeva din țară și nu se îngrijește de un insoțitor din Brad, riscă să nu vadă nimic și să nu simtă nimic din taina și măreția locului.

Este de dorit, foarte de dorit, ca cel puțin comemorarea centenarului revoluției din 1848, să nu mai întâlnească Tebea sub aspectul ei actual.

Aici este locul unei mănăstiri. Locul cel mai indicat din întreg Zarandul. Aici călugări cucernici cu alese însușiri cărtărești și creștinești să fie chemați să cultive tradițiile glorioase ale Zarandului; tradiții culturale, istorice, religioase, populare, naționale, căci de existența lor este mândru orice român. S'ar continua aci, într'o țară liberă, toate tradițiile și obiceiurile bune, cari au rădăcini adânci și sănătoase în trecutul robiei noastre milenare.

Lucrul acesta nu este greu și ceea ce este deocamdată mai important, nu costă bani. Să se transforme acum, cu prilejul prăznirii răscoalei lui Horea, biserica dela Tebea în mănăstire și să se aducă aci câțiva călugări vrednici și harnici. Restul nu poate fi decât bun.

Dupăcum arhimandritul Atanasie dela Izbuc, din nimic realizează minuni în mijlocul codrului dela Morna, cu atât mai ușor se pot face minuni la Tebea, unde nu s'ar mai cere decât 2—3 chilio pentru călugări și minunea s'a făcut. Mai departe nu stareț conștient de chemarea lui, va ști ce are de făcut și cum să lucreze, ca în jurul mormintelor dela Tebea să planeze un duh sfânt, impro-

păiată de improspăta de vântul idealismului Zarandeni de odinioară.

Alătura de liceul „A. Iancu” din Brad, mănăstirea dela Tebea ar fi un factor principal pentru răspândirea și promovarea culturii în masele poporului dela sate. Ceeace până acum a existat și s'a manifestat instinctiv, trebuie să treacă într'o fază de înfăptuire conștiente. Nedeele se vor schimba cu nebanuit folos sufletesc în pelerinajii pioase. Atunci numai se putea prinde contactul viilor cu duhul morților, și numai în acest chip, — după cum târgul dela Găina e o reminiscență dacă păgână, — mănăstirea dela Tebea va deveni în legenda veacurilor creștine un loc sfânt, un loc de pelerinajii și eternă recunoștință martirilor și luptătorilor pentru drepturile libertatea poporului român, iar pentru noi Mecă, spre care să alergăm cu dor de recreații și cu avânt de neîncetată înălțare.

Se va părea unora că acest plan este o exaltare, o exagerare sau o utopie. Dar se zice că Zarandeni din firea lor, sunt idealisti. Ori astfel de lucruri pentru idealisti sinceri nu sunt altceva, decât însăș realitatea, idealul concret, întrupat în așezăminte cari să-l cultive și să-l propage cu zel, cinste și devotament.

Autoritățile bisericești, indeosebi I. P. Sfinția Sa Mitropolitul Nicolae, care a inițiat opera de renaștere a mănăstirilor din Ardeal, nu vor avea decât să se bucure, să aprobe transformarea bisericii din Tebea în mănăstire și să trimită aci un stareț vrednic cu câțiva călugări harnici lângă el, — iar țebenii vor fi mândri că biserica lor a fost aleasă de mănăstire, în care să se facă zilnic slujbă pentru mântuirea și fericirea morților și a viilor deopotrivă.

După acest apel, așteptăm și alte păreri. Dacă ele există, e foarte bine, — dacă nu, e grav de dureros.

Ilarion V. Felea

Comemorarea celor 40 de ani dela procesul Memorandului.

Vineri, 25 Mai a. c., s'au împlinit 40 de ani dela pronunțarea sentinței în procesul Memorandului.

Acest proces a fost cel mai mare proces politic deoarece el n'a fost procesul numai al celor 14 acuzați, ci procesul celor trei milioane și jumătate de Români din monarhia austro-ungară.

Pentru a ne da mai bine seama de importanța acestui proces, e necesar să ne reamintem pe scurt faptele.

În 1867 luând naștere forma de stat dualistă Austro-Ungaria Ungurii au simțit dela început starea de inferioritate în care se aflau față de Austriaci, fapt care nu le convenea deloc și au căutat să iasă din această situație neplăcută.

Dându-și seama însă de inferioritatea lor numerică, au înăugat o politică de maghiarizare a celorlalte naționalități supuse lor:

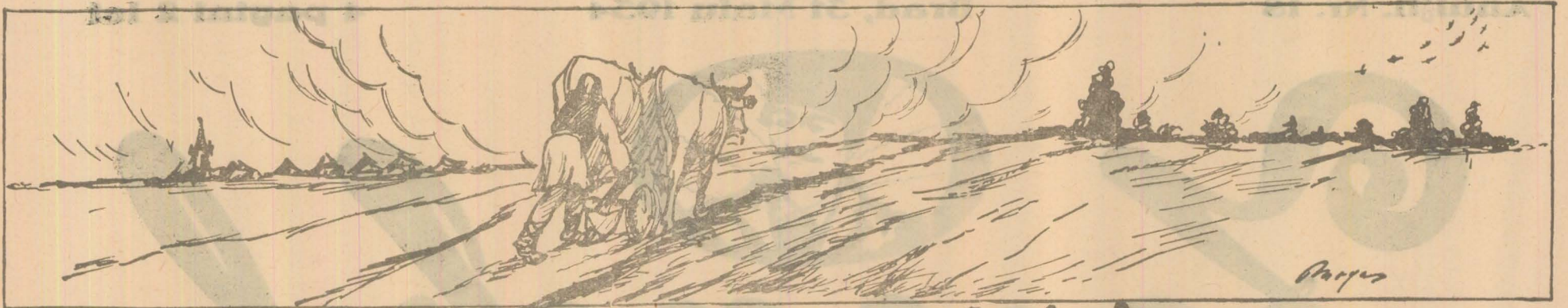
— Români, Cehi, Sârbi, — al căror număr întrecea cu mult pe al Ungurilor —, ca astfel fiind în număr mai mare să-și poată lua independența față de Austria.

Această acțiune de maghiarizare s'a accentuat mult față de Români, mai ales după anul 1881, când Regatul Liber s'a alăturat la tripla alianță compusă din Germania, Italia, Austro-Ungaria — în care — alianță — Ungaria nu se simțea bine.

După anul 1881 a început calvarul pentru Români, când se ducea luptă vădită, de exterminare a elementului românesc.

Deși 3 legi fundamentale garantau: Autonomia bisericii române, învățământul național în limba română, precum și recunoașterea limbii române ca limbă oficială cu același drepturi ca și ungara, nu se res-

(Continuare la pag. 3-a).

— DE-ALE PLUGĂRIEI —

Dușmanii pomilor roditori

(Continuare)

Stropirea pomilor cu arseniați

Zeama de arseniați s'a folosit întâia oară în America și a dat rezultate minunate. Azi pomicultorii din țările apusene stropesc pomii roditori, cum stropim noi via.

Sunt patru arseniați cari se pot folosi în lupta contra insectelor și anume:

1. *Arseniatul de plumb* (așa se cere la farmacie). Se poate cumpăra de-a gata dela farmacie, sau îl poate face oricine acasă la el. Agricultorul care vrea să-l facă singur cumpără dela farmacie 200 gr. *arseniat de sodiu anhidru* pe cari le topește în 10 l. de apă și 850 gr. *acetat de plumb cristalizat*, pe cari le topește în 20 litri apă, varsă apoi vasul cel de 10 l. în cel de 20 și adaugă încă 70 l. de apă.

Cu zeama astfel făcută se stropesc pomii cu ajutorul pompelor numite „Vermorel“.

Cu această zeamă stropim pomii de 2—3 ori.

Stropirea întâia o dăm îndată după ce floarea a legat rod. Stropirea o facem așa fel, încât picăturile să intre cât mai afund în floare.

Stropirea doua se dă cam la 2 săptămâni dela căderea florilor.

După 3—4 săptămâni putem da a treia stropire. Această din urmă stropire se dă numai în regiunile umede, sau dacă a fost primăvara ploioasă.

Cam pe vremea celei de a doua stropiri cu arsenic se ivesc la pomi și boalele pricinuite de ciuperci. Noi trebuie să stropim pomii și contra acestor boale. Ca să nu facem două stropiri, una cu arsenic și alta cu peatră vânăta, se obișnuiește să se amestece în arseniat de plumb și Zeama bordezeală, făcută în felul următor:

piatră vânăta . . . . . 2 kg.
var stins . . . . . 3 kg.
apă . . . . . 20 l.

Așa dar pentru a doua stropire a pomilor zeama toată se face în felul următor: topim 200 gr. arseniat de sodiu anhidru în 10 l. apă; 850 gr. acetat de plumb în 20 l. de apă. Amestecăm zeturile acestea două într'un butoi în care punem încă 20 l. saramură bordezeală, apoi subțieru zeama cu 50 l. de apă.

Cu această zeamă s'au stropit pomii anul acesta, cu rezultate multumitoare.

2. *Arseniatul de cupru*. Cu acest preparat luptăm în aceeași vreme și contra insectelor (gângani) și contra ciupercilor cari atacă pomii. Zeama se face așa: topim 125 gr. arseniat de sodiu anhidru (așa se cere în farmacie) în 10 l. apă. În alt vas topim 2 kg. piatră vânăta și 3 kg. var în 10 l. apă. În al treilea vas stingem 3 kg. var în 10 l. apă. Turnăm vasul dintâi în cel de-al doilea și pe-al treilea tot în cel de-al doilea și mai adaugăm 70 l. apă, ca să subțiem zeama. Cu această zeamă se stropesc numai merii și perișii, îndată după căderea florilor. Ceilalți pomi nu se stropesc cu arseniat de cupru.

3. *Arseniatul de calciu*. Zeama de arseniat de calciu o pregătim în felul următor: topim 100 gr. de arsenic alb în 2 l. apă caldă. În alt vas topim 200 gr. var gras în 5 l. de apă. Amestecăm conținutul acestor două vase, îl fierbem o jumătate de oră pe foc și adaugăm încă 93 l. de apă.

Arseniatul de calciu îl putem amesteca cu zeamă bordezeală, sau cu o altă zeamă, la care-i spunem saramură de California și despre care voi scrie altă dată.

Arseniatul de calciu este mai eficient decât cel de plumb, are însă neajunsul, că arde frunzele la mici pomi, de aceea nu-l putem folosi decât la măr și păr, nici într'un caz însă la piersec, cais, cireș, vișin și prun.

4. *Arseniatul de sodiu*. Acest preparat nu sfătuim pe nimeni să-l folosească, din cauză că el arde frunzele pomilor și trebuie multă pricepere ca să putem stropi cu el.

Toate zeturile cu arsenic sunt otrăvitoare, de aceea în vremea stropitului trebuie să luăm anume măsuri, ca să nu se întâmple, vre-o nenorocire și anume.

1. Să nu adăpăm vitele din vasul în care am făcut zeama.

2. Oamenii cari stropesc să nu ducă mâna la ochi sau la gură, căci se pot otrăvi.

3. Să nu stropim pomii din grădinile de legume, căci picăturile de otravă cad pe legume și ne putem otrăvi.

4. Iarba de sub pomii stropiți n'o putem da vitelor, decât după ce a plouat-o din belșug din câteva ori.

5. După folosire, spălăm bine vasele, iar apa o aruncăm într'o groapă departe de fântână.

Paza bună ferește primejdia rea!

(Va urma)

Prof. MARTIN IOAN

Moartea Doamnei Clotilda Mareșal Averescu

În ziua de 25 Mai a. c. pe la orele 11^{1/2}, noaptea, a încetat din viață la sanatoriul Gerota, Doamna Clotilda Averescu soția Domnului Mareșal Averescu.

Prin decedarea defunctei, țara noastră a pierdut pe cîntoarea de căminuri și spitale precum și pe animatoarea multor opere de asistență și cultură.

Atât în timp de război cât și în timp de pace, a sărit în ajutorul invalizilor, orfanilor, văduvelor de război și sinistraților, alinându-le suferințe prin organizarea instituțiilor filantropice și culturale.

Ca conducătoare a acestor instituții a veghiat neîntrerupt întocmai ca o mamă care își iubește ce-i este mai drag și scump.

Operile de binefacere și asistență le-a început din anul 1908 odată cu înființarea căminului studentelor „Spiru Haret“ din București, unde tinerele studente au găsit asistență, hrană și îndrumări sănătoase.

A fost președinta acestui cămin timp de 26 ani unde a muncit pentru ocrotirea tinerelor fete.

Înainte de a se începe războiul a înființat la Cralova un mare atelier pentru confecționarea ciorapilor de lână necesari soldaților și lingerie unde și-au putut căpăta existența multe femei nevoiașe. În timpul războiului D-na Averescu a transformat căminul „Spiru Haret“ în spital militar unde a adăpostit sute de răniți veniți de pe front. Inamicul ocupând capitala acest spital l'a mutat la Roman unde a avut afară de asistența răniților și un mare rol social la ajutorarea populației sărace și a refugiaților.

În anul 1917 D-na Averescu a înființat primul orfelinat de război unde a adăpostit, sprijinit și îndrumat pe orfanii de război rămași fără ajutor. A mai înființat tot atunci și 2 colonii pentru copii, una la Bacău și alta la Piatra Neamț. La Bacău a mai înființat o școală de menaj, și un restaurant pentru elevele școlii; apoi a înființat teatrul „Mărăști“ și atelierul „Roitul“ la București.

Cu ocazia expozițiilor internaționale ținute la Viena, Salonic, Cairo și Bari a expus foarte multe lucruri pentru propagandă națională.

(Continuare în pagina 3-a)

Insemnări din pribegie

Urmare

Ne aflăm în sfârșit pe țărmul estic al Baicalului Regiune, sălbatecă însă frumoasă.

V. Udiusk 25 Martie 1920.

Ajunși aci ne-am mai întâlnit. Din lagărul de prizonieri „Divizionaria“ au sosit ofițerii, cari cu ocazia conflictului — de anul trecut — între Comandant și Comitet, au luat partea Comitetului punându-se în poziție de nesubordonare ordinelor Gen. Ianiș, supremul Comandant al trupelor aliate în Siberia. Atunci acești ofițeri fuseseră, internați în lagărul din Tomsk, iar în toamnă i-a adus, Gen. Ianiș, în Divizionaria. Intre ei sunt Dr. Morcan din Câmpeni, Caliani etc.

Timpul a netezit conflictul și a vindecat rănitele, așa că nu se observă dușmănie între ei și cei cari luaseră partea Comandantului cu ocazia conflictului. Cu ei a venit și Prișcu fiul preotului din Brașov, care nu fusese voluntar. A cerut să-l luăm cu noi și un medic al armatei turcești tot prizonieri la Sași. A fost primit și el.

Și aici ca și în alte centre — populate cu muncitori — ni se aruncă priviri de ură. „Administrația locală“ e organizată din elemente bolșevice, deși bolșevicii propriu zisi nu au sosit aici. Oploșirea elementelor țariste pelângă Kolciak i-au atras acestuia ura întregii populații. Alături cu el ne uresc și pe noi aliații, deși noi am fost alături de Kolciak numai până unde interesele aliaților au cerut aceasta.

Cita, Martie 1920.

Iată-ne sosiți în acest centru „contra-revoluționar“ al generalului Semenov. Oraș mare cu foarte multe palate — asemenea mari. Străzile excepțional de largi — nu sunt pavate. Zăpada e topită de vreo săptămână. Timpul e călduros și suflă vântul zilnic.

În oraș pe străzi năsipul până la glezne. O plimbare de jumătate oră în oraș e un chin. Aci ne-am părăsit ofițerii ruși, pe cari îi primisem — în iarnă — bolnavi, trecând cu toții la Semenov. A fost mila lui D-nezeu că nici ofițerii și nici soldații noștri nu sau molipsit de exantematic, dela ofițerii ruși. Singur unul dintre medicii noștri — venind zilnic în contact cu bolnavii — a luat și el acea boală,

însă acum e reconvalescent. Aci am dat iar — după multă vreme — de trupe japoneze, cari merg și ele spre răsărit. Eri au serbat ziua împăratului lor. Cu această ocazie am văzut câteva obiceiuri interesante de ale lor. Sloviaia.

Încet ne apropiem de granița Chinei. Zilele trecute am avut o frumoasă priveliște. De pe un întins platou păduros, linia ferată coboară într-un afund cazan, care o singură eșire spre sud-est. Aproape de mijloc e o stație unde — tocmai pentru frumusețea priveliștei — totdeauna se întâlnesc 2 trenuri. Noi am văzut mai întâi celalalt tren sub noi în abis, iar ceva mai târziu cei din trenul respectiv ne-au privit pe noi în același abis. Spirala căii ferate e o adevărată minune tehnică, ea multe alte minunății ce se pot observa pe această lungă cale ferată sibereană. Aceste minunății s'au făcut pe banii împrumutului contractat în Franța, bani a căror aducere aminte cauzează multe dureri Francezilor și cari au contribuit în largă măsură ca noi abia acum să putem pleca spre casă.

Gara Mancijuria, Noaptea Invierii 1920

Comemorarea celor 40 de ani dela procesul Memorandului.

(Continuare din pag. I.)

pecta decât autonomia bisericii datorită vredniciei mitropolitului Andrei Şaguna, iar împotriva învăţământului românesc şi împotriva limbii româneşti din şcoli şi oficiile publice se ducea o luptă inversunată.

Dar şovinismul maghiar a dat naştere unui reacţiuni energice din partea Românilor.

Românii, după numeroase intervenţii la forurile înalte maghiare, de ameliorare a situaţiei lor, convingându-se de zădărnicia oricărei încercări, au hotărât să redacteze şi să prezinte împăratului dela Viena, Francisc Iosif, un memoriu în care să-şi arate toate dolanţele lor şi să ceară să li se respecte drepturile conţinute prin lege, drepturi amintite mai sus. În 1892 se şi trimite o deputaţiune cu acest Memorandum la Viena. Ungurii, când au aflat despre acest lucru, au făcut toate intervenţiile, — amintind chiar cu desbinarea, ca delegaţia română să nu fie primită. Împăratul s'a lăsat intimidat de ameninţările Ungurilor şi delegaţia română n'a fost primită. Românii au lăsat Memorandumul la cancelar să-l dea împăratului, iar acesta (împăratul) l-a trimis — fără să-l deschidă măcar, — Ungurilor.

Întorşi acasă, memorandiştii au fost obiectul celor mai grele persecuţii: Averile le-au fost jefuite, casele dărâmate, iar ei daţi pe mâna justiţiei care se ştia dinainte că are să-i condamne greu, pentru... trădare de patrie, fiindcă nu ţinuseră seamă de Buda-Pesta şi merseră cu plângere la Viena, deşi Francisc Iosif împăratul Austriei, era totodată şi rege al Ungariei!

După lungi debateri — 7 — 25 Mai 1894, cu toată dreptatea cauzei lor, susţinută în mod strălucit de un mare număr de avocaţi români, între cari dr. Amos Frâncu care — şi doar me somnul de veci în pământul Zarandului — cimitir de eroi — peste mormântul căruia „se lasă umbra uitării“ abia după 5 luni dela moarte, după cum — cu multă dreptate — s'a protestat în numărul trecut al acestui ziar, precum şi venerabilul bătrân Ştefan Cicio-Pop îndeobşte cunoscut, — memorandiştii au fost condamnaţi în total la 29 ani şi 4 luni închisoare; acum nu pentru că s'a trecut peste Buda-pesta, această acuză căzuse, — ci pentru publicarea şi distribuirea Memorandumului (fiindcă — se ştie — Memorandumul fusese tipărit în mai multe limbi).

Aceste pedepse însă nu i-au înspăimântat pe memorandişti. Ei au prevăzut acest lucru dela început. Dar gândul suferinţelor nu i-a făcut să dea un pas înapoi dela misiunea înaltă ce o aveau.

Ei erau în stare să îndure pentru cauza românească orice chinuri, cu aceeaşi seninătate cu care mureau pe rug martirii creştini, laudând pe Dumnezeu.

Dovadă e declaraţia plină de mândrie şi de demnitate, citită de Dr. Ion Raţiu, în faţa juriului, din care — din lipsă de spaţiu — redau numai o mică parte:

„... Ceeace se discută aici, domnilor, e existenţa însăşi a poporului român.

Existenţa unui popor nu se discută, se afirmă.

De aceea nu venim înaintea Dv. de a Vă proba că avem dreptul de existenţă.

Din Olovania până aci trenul ne ducea peste câmpii nemărginite şi — aproape total — nelucrate. Ierburi uscate cât vezi în jur, Timpul fiind uscat, ierbăria se aprinde din scântele locomotivelor şi focul se lăţeşte cu mare iuţeală luând pe alocuri aparenţa unor mări de foc. Aceste se alternează cu alte întinse câmpuri negre şi triste — acolo peunde focul a trecut.

Pământul e al Cazacilor de Amur. Satele sunt așa de rari că întregul ţinut e mai mult o „pustie“.

Înspre seară a început a cădea zăpadă şi nu a încetat, încă. În gara Dauria ne-a întâmpinat maiorul rus Dubiuiu — fost anul trecut în Legiunea noastră — care este acum şeful St. Major al unei organizaţii militare „contrarevoluţionare“ Exact la ora 12 din noapte trenul nostru a intrat în gara Mancijuria, tocmai când clopotele bisericilor ruseşti din oraş vestea învierea. Plăcută coincidenţă. Inviem şi noi sufleteşte tocmai atunci. Poate nici odată în viaţă nu am simţit o mai mare bucurie de ziua, învierii, ca în această staţie de otar între Rusia şi China. Sosirea aci însemna

Intr'o asemenea chestiune, nu ne putem apăra înaintea Dv., nu ne rămâne decât să denunţăm lumii civilizate sistemul de opresiune care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai preţios: limba şi naţionalitatea sa.

Iată de ce nu mai suntem aici acuzaţi, ci acuzatori.

Nu sunteţi competenţi pentru a ne judeca, este însă un tribunal mai mare, mai luminat şi de bună seamă imparţial, tribunalul lumii civilizate, care vă va condamna odată mai mult cu mai multă severitate ca până acum“.

În adevăr, această condamnare n'a întârziat.

Acest proces a avut un răsunet puternic în apusul Europei, lumea civilizată a protestat cu energie contra acestei nedreptăţi. S'au scris articole întregi în ziarele din Franţa, Anglia, Italia cari erau adevărate sentinţe de condamnare a Ungariei; s'au făcut întruniri de protestare, interpelări în parlament, cuvinte de îmbărbătare memorandiştilor, etc., etc.

Dintre nenumăratele articole de acest fel menţionăm pe acelea al marelui bărbat de stat francez, Georges Clémenceau, mare ziarist şi polemist temut — supranumit „Tigrul“ pentru energia şi dârzenia lui, publicat în „La Justice“, sub titlul „Lupta raselor“, în care între altele spune: „Procesul acesta este o ruşine pentru libera naţiune Ungară!“

Acest proces a servit foarte mult neamului românesc, deoarece:

1. El a zguduit toate conştiinţele româneşti din Ardeal trezind pe Români la adevărata viaţă naţională;

2. A impresionat adânc regatul liber, care şi-a făcut din liberarea Ardealului idealul cel mai apropiat;

3. A atras atenţia şi simpatia lumii asupra cauzei drepte a Românilor din Ardeal lucru de mare importanţă, şi care ne-a fost de folos la delimitarea actualelor graniţe în 1918.

Iată de ce s'a prăznuit cu atâta solemnitate acest act important din viaţa neamului nostru, la Cluj, în 21 Mai a. c.

Ca participant la această solemnitate însufleţită fie-mi permis să împărtăşesc Onor. cetitori pe scurt câteva impresii culese de acolo, — lucru dealfel, foarte greu pentru cel mai iscusit scriitor:

La ora 10 a. m. s'a oficiat, în sala Memorandumului — azi Cercul militar — un parastas impresionant. Au fost clipe înălţătoare, când gândul sbura la vremurile trecute când, în acea sală se judeca procesul unui neam şi sufletul se umplea de admiraţie faţă de eroii memorandişti şi de întreagă generaţia eroică dinainte de război care veghea la păstrarea

scăparea din coşmarul rusesc — unde nu te puteai încrede în prietenia nimănui. Feţe vesele, surzătoare — întâmpinal la ieşirea din vagoane — în toate părţile.

După sosire ne adunărăm în vagonul, popotă unde ne aştepta masa întinsă cu felurite bunătăţi. Au lipsit ce e drept ouăle roşii, dar decând nu le mai văzusem? Vin încă n'a fost. Ne-am mulţumit cu câte o „crampă“. Aceste lipsuri însă nu au scăzut marea noastră bucurie.

Gara Mancijuria, Duminică după Paşti, 1920,

Aşteptăm încă aci. Sperăm însă că nu mult vom mai aştepta. Zilele trecute a sosit „Misia română“ în Siberia — în frunte cu maiorul Cădere Victor. Vestea sosirii ne-a bucurat mult. Aceasta era semnul că conducerea ţării nu ne-a uitat de tot. Deocamdată însă sosirea a cam turburat mersul normal al lucrărilor în Legiune. Misia aici nu a venit, ci s'a oprit în Harbin, de unde a chemat pe Şeful Rt. Major al nostru şi l-a făcut Şef al St. Major al „Bazei române“. Această chemare

elementului românesc pentru că ziua cea mare a unirii să nu găsească aci „o coşniţă fără albine, ci una plină de miera conştiinţei naţionale româneşti“.

După parastas, s'a format un cortegiu impunător, care, în cântece de muzici, s'a îndreptat spre teatrul naţional, unde s'a dat un festival la care a asistat un public numeros.

Au fost momente nespuse de mişcătoare când, la sfârşitul unui admirabil potpuriu naţional, orchestra Operei a cântat „Pe-al nostru steag“, iar publicul, în picioare, a acompaniat orchestra. La fel când orchestra, a cântat „Deşteaptă-te Române“.

Conferinţa d-lui Vaida, care a zugrăvit în culori vii şi impresionante starea de lucruri din vremea memorandumului, presărată cu amintiri personale frumoase din acea vreme, a fost subliniată cu dese şi îndelungi aplauze.

Fie ca ecoul acestei comemorări să se răspândească în toate colţurile ţării româneşti şi să sădească în sufletele generaţiei noastre aceeaş iubire de neam de care au fost animaţi eroii sărbătorii, iubirea ce formează cea mai puternică pavază împotriva oricăror încercări de întoarcere a vremurilor de nedreptate, ca cele dela 1894.

Dobion

Moartea Doamnei Clotilda Mareşal Averescu

naţională. În urma incendiilor din 1926 D-na Averescu a înfiinţat Soc. pentru ajutorarea sinistraţilor.

A fost preşedintă la foarte multe instituţii de ocrotire şi binefacere, iar în ultimul timp luase iniţiativa de înfiinţarea unei case de odihnă pentru studentele debile la ferma Voinea în apropiere de Câmpina.

Corpul neînsufleţit al Doamnei Clotilda Averescu a fost depus în hall-ul căminului Stud. „Spiru Haret“ urmând ca în ziua de 28 Mai a. c. să-l transporte la Turnu-Severin unde va avea loc înmormântarea.

Fie-i ţărâna uşoară şi memoria neuitată!
M. J.

Pentru ridicarea troiţelor,

cu ocaziunea comemorării a 150 dela Revoluţia lui Horia, Cloşca şi Crişan, s'a încasat:

Report . . . . . Lei 42.346.—

Colecta elevului V. Crişti
cl. III. dela liceul ort. rom. „Avram Iancu“ Brad . . . . . Lei 790.—

Din taxa de 30 Lei, plătită de către muncitori, transpusă de către Direcţia Soc. „Mica“ Brad Lei 20.000.—

Total Lei 63.136.—

Casier, Valer Fugăţă.

făcându-se fără a mai consulta pe Comandan-tul Legiunii, l-a atins foarte neplăcut pe acesta. În ora de limba română m'a întrebat dacă ştiu ceva despre Maiorul Cădere. Nu ştiam nimic. A trecut cu vorba la alte lucruri însă de pe faţa lui se observa cât de mul îi displace procedeul Şefului Misiei.

Ziua facem primbări în împrejurimi. Terenul e şes nisipos, un nisip mărunţ volatil ce umple ochii la cea mai mică adiere de vânt, care aici nu lipseşte nici odată. Deaceia în partea locului toţi poartă ochelari ermetic închişi. Sufere destul şi plămâni însă răbdăm. Ne-am procurat ochelari şi noi şi aşteptăm ceasul plecării. Dorul de casă şi curiozitatea de a vedea alte şi alte locuri ne fac din zi în zi mai nerăbdători. Cehii au însă de lucru. Ei au mulţi morţi înmormântaţi aci de acum doi ani. Acum pregătesc ridicarea unui frumos monument, care să rămână în aceste depărtate pământuri ca mărturie a sbuciumului unui popor pentru a-şi câştiga neatârănarea.

(Va urma)

Ioan Fedor.

Asociația Căminelor culturale „JIUL“

Punând cultură în sufletul mulțimei, i-am pus în brațul voinic acea miraculoasă țarbă a fiarelor, care va sparge ultimile lacăte și va da de pe-reși porțile largi către lumina adevăratei omenii.

NICHIFOR CRAINIC

Deși tendința și dragostea către cultură a existat în sufletul omenirii încă din timpurile cele mai vechi, niciodată însă nu s'a studiat și nu s'a pus spre rezolvire această mare problemă a culturii, ca în vremurile de azi.

Cultura este puterea magică, care răspândită în toate masele unui popor, dă un nou suflu și readuce la o nouă viață pe cei ce s'au adăpat din undele ei invioratoare și limpezi ca un cristal.

Pentru răspândirea și însușirea ei, pe lângă celelalte instituțiuni de cultură, inițiativa particulară a mai creat altele: — Căminele culturale.

Acestea, se impun astăzi mai mult ca oricând, pentru că aci se poate sintetiza și coordona spre bine activitatea culturală. Acolo — fără patimă și răzunăfire — se pot întâlni oamenii de bine ai satelor și din acțiunea lor cuminte, pornită din entuziasm și dragoste față de popor, să izvorască șuvoiul puternic și curățitor de miasme putrede și învechite.

Bazătă pe toate aceste considerente, inițiativa particulară în frunte cu doctor C. Lupulescu, e creiat atât în județul Gorj cât și aiurea, o sumedenie de cămine culturale, pe care le-a grupat apoi în asociația Căminelor Culturale „Jiul“.

Această asociație, cu un plan de activitate bine întocmit și adaptat nevoilor lo-

cale, poate face minuni pe terenul științific, moral și social.

Prin revista „Jiul“ organ de propagandă culturală al asociației; prin biblioteca centrală precum și biblioteca căminelor — căci fiecare cămin își are biblioteca sa — această asociație are menirea să deschidă orizonturi cât mai largi pentru a nu rămâi platonice și nedefinite, ci a se orienta pe câmpul realităților bine definite. Prin șezători cu subiect local, lectură și sfaturi practice; prin colportajul de cărți potrivite și cerute de sufletul săteanului, prin farmacia populară, muzeu și tot soiul de mijloace indispensabile culturii, asociația căminelor culturale „Jiul“ devine o necesitate și o însemnată celulă din organizația societății.

Glasul vremurilor trebuie să-l ascultăm și pe drumurile trasate de entuziasm, pricepere și voință, trebuie să muncim.

Conducătorii statului și detinatorii de mari roluri în stat, trebuie să asculte și să înțeleagă vorbele lui Lubok: „Ignoranța costă mai mult pe stat, decât l-ar costa cultura pe care ar da-o poporului“.

Prin glasul acestui frumos ziar, el însuși putând și trambitând ideile unei culturi noi și bine definite, invit pe toți factorii răspunzători moralicește de starea păturii noastre rurale, să-și dea mâna și să intre în hora asociației „Jiul“ de unde să strige cu putere:

Talpa țării, biata gloată

Ridica-vom din noroi

Inălța-vom țara toată

Inălța-ne-vom pe noi,

S. TUDOR
inv. Cazănești

Incheierea anului școlar la școlile primare

Ministerul instrucțiunii a luat următoarele dispozițiuni cu privire la încheierea anului școlar la școlile primare:

1. Cursurile vor înceta în ziua de 10 Iunie cu mențiunea că între 1—10 Iunie se va face repetiția materiilor predate și sintetizarea lor.

2. De la 10—12 Iunie se va face curățirea localurilor și pregătirea lucrărilor de fine de an.

3. De la 13—16, în orele de dimineață, se va face examinarea generală a elevilor în asistența părinților cari vor fi invitați. Aceste examinări nu vor conta la situația elevilor, ci va fi un prilej de manifestare școlară și de

stabilire a unor legături mai strânse între școală și părinți.

La școlile cu învățământ supraprimar se va da o deosebită importanță la examinarea elevilor din clasele 5 și 6.

4. Dela 17 Iunie va începe examinarea elevilor de clasă 7 pentru absolvirea cursului primar. Examenul se va ține pe centre sub președinția unui organ de control sau a unui învățător delegat de revizorul școlar, care să nu facă parte din corpul didactic al școlii la care se ține examenul.

5. Serbarea de fine de an se va ține în ziua de 24 Iunie.

Știri Sportive

„MICA“ — A. M. E. F. A. (comb.)
8—1 (2—0)

Paralel cu întâlnirea internațională România — Cehoslovacia disputată la Triest, care a avut drept rezultat înfrângerea echipei noastre naționale și scoasă în același timp din marea competiție mondială, s'a disputat la noi pe arena din Gurabarza partida amicală dintre o comă a muncitorilor din Arad A. M. E. F. A. și clubul gazdă. După un joc aprig disputat, echipa gazdă practicând un joc excelent, a învins pe adversar cu dezastrosul scor 8—1 după ce dominaseră 80 min. din 90.

Noile achiziții ale Micei, Tudor și Maier au întărit simțitor echipa.

Tudor a fost Dum. cel mai bun jucător de pe teren. A marcat 5 din cele 8 goaluri marcate de Mica.

Un cuvânt de laudă trebuie adus Dlui Barabaș arbitru matchului.

D-sa a condus jocul corect și autoritar. După Sebeșanu este al II-lea arbitru bun care ne-a vizitat.

Echipele apar pe teren în următoarele formații:

Mica: Henrik, Sturek, Zaslo, Barci, I. Trifu, Haiduc, Jezzenski, Maier, Aliman, Tudor, și Barci II.

A. M. E. F. A.: Tyukodi, Varfalvi, Kerekes, Farago, Mucy, Lepedes, Decov, Gherold, Nagy, Kocis, Wagner.

Iată cum a decurs jocul:

De la început se observă superioritatea Micei căci după câteva minute de joc, muncitori masați în careu, nu pot salva decât trimțând în corner.

Ameza are și ia un corner în min. 8 dar fără rezultat.

O splendidă combinație a gazdelor se termină cu un șcut a lui Aliman apărut de

portar. Urmează joc de centru Apărarea gazdă în mare formă, nu lasă să treacă nimic.

În min. 15 Barci II. centrează, Tudor e la loc, dribblează un adversar și de la 18 m., după ce-și aranjase în voie mingea pe picior, marchează imparabil primul goal pentru echipa sa. Aplauze' ropote, etc. se țin șir.

Însfârșit jocul continuă. O combinație a tripletei, Maier, Aliman, Tudor, se termină cu o bombă a lui Tudor în bară. Mingea e salvată în corner. Trei cornere în interval de 5 min. sunt ratate. Câteva min. joc de centru după care o serie de 8 (opt) cornere la poarta muncitorilor rămân fără rezultat. Între timp, oaspeții ajung în fața porții adverse dar nu câștigă nimic deoarece taudemul Sture — Zaslo e la loc.

În min. 42 Tudor pornește de la centru c-o minge și driblând patru adversari, marchează de la 6 m. aldoilea goal. Până la sfârșit, o acțiune a muncitorilor e spulberată de Trifu și jocul iarăși se mută pe terenu lor. Sfârșitul găsește mingea la centru.

O descriere a rep. II-a fază, cu fază ar fi inutilă, deoarece ar însemna să respectăm mereu același lucru: Mica domină, domină și marchează.

În această rep. au marcat pe rând Tudor min. 10 Aliman min. 13, Tudor min. 15 și tot el cu trei min. mai târziu, al șaselea goal, urmând apoi dezastru goalul șapte, marcat de muncitori în propria poartă. (De necaz că nu pot marca la Mica, marchează la ei!...)

În ultimele min. reușesc să macheze și ei goalul de onoare dintr'un corner introdus în plasă de interes dreapta. Pusă la Centru e rândul lui Barci II. să pecetluască definitiv soarta partidei.

S'au remarcat de la Mica în afară de achiziți, Tritu din ce în ce mai bun, Aliman, Haiduc, Sturek, et. comp...

De la muncitori întreaga echipă a fost mediocră. Portarul a mai excelat câtva.

I. Neșuț.

„Mica“ — „Progresul“ 3:2 sau 2:2 (0:0)?

Luni 28 I. c. tânăra formație timișoreană cu numele de mai sus a debutat în fața publicului brădean, în campania „Micei“. Această formație deși tânără are în rândurile jucătorilor elemente de mare valoare fotbalistică, cum sunt: Fusoi fost la trialul pentru selecționarea echipei naționale, Pungă dela „Ilsa“ etc.

Prima impresie plăcută pe care ne-au făcut-o din primul moment, a fost că deși nu ne așteptam, a fost totuși prima echipă pur românească, cu sufletul și vorba, care ne-a vizitat până în prezent. Echipa a fost însoțită și condusă de distinsul ei președinte dl. ing. Vulpe.

Jocul: În prima repriză „Progresul“ dictează un tempo extraordinar, cu care jucătorii „Micei“ nu erau obișnuiți, așa că jocul a fost superior cel al oaspeților, însă nu pot marca nimic, apărarea Micei funcționând ireproșabil. În acest timp Fusai centru half al Pr. a purtat un joc de clasă fiind mult aplaudat de public.

În a 2-a repriză Mica își revine și conduce ostilitățile marcând un punct prin Tudor dela 25 m. portarul dela Pr. eșind afară prea mult, dar arbitru nu acordă, pe motiv că ar fi fost „hands“ (probabil uitase de legea avantajului). Nu trece mult și portarul Micei planjează dar scapă din mâni și Pungă marchează 1:0, bucuria oaspeților este de scurtă durată, pentru că Trifu egalizează printr'o bombă dela 20 m. în colțul stâng, peste alte câteva minute portarul Micei (sau mai bine zis al Liceului „A. Iancu“ deoarece al Micei și-a scrântit mâna și în repriza 2-a n'a putut juca) scapă a 2-a minge și Pungă urmărind marchează al 2-lea punct pt. „Progresul“. De aci și până la sfârșit Mica joacă în continuu la poarta oaspeților, dar portarul în zi bună respinge salvând în corner, niște lovituri imposibile, rezultatul pare a rămâne ne schimbat, mai este un minut și... iată Tudor trage puternic în... bază, dar mingea revine la Altman și dela 10 m. marchează impozabil punctul egalizator.

Dela „Progresul“ partea cea mai bun a fost apărarea, iar la „Mica“ înaintarea, apărarea slăbind în urmă înlocuirii portarului cu un elev, care a primit 2 puncte ușor parabile.

A condus dl. Barabaș satisfăcător.

G. P.

— Aprobarea Târgului de vite și mărfuri din Blăjeni.

Ministerul Industriei și Comerțului cu Mr. 12547 din 16 Maiu a. o. a aprobat a se ținea târg de vite și mărfuri în comuna Blăjeni și anume: în fiecare săptămână în ziua de Marți și două târguri anuale: unul de primăvară, Marți înainte de sărbătorile Sf. Paști și unul Marți înainte de Sf. Cuvioasa Paraschiva.

Primul târg va fi în ziua de 7 August a. c. Marți după schimbarea la față.

Convocător.

Doamnele și Domniile membrii ai Reuniunii Femeilor române „Regina Maria“ din Brad, sunt rugați a lua parte, într'un număr cât mai mare, la e XIV-a „Adunare generală“ ce se va ține Duminică în 10 Maiu 1934 orele 4 p. m. în sala institutului „Crișana“ din Brad.

O b i e c t e:

1. Deschiderea Adunării generale.
2. Raportul Comitetului asupra activității sale în anul 1933.
3. Raportul casierei și a bibliotecarei.
4. Alegerea unei secretare.
5. Alegerea alor 7 membre în Consiliul de administrație pe un ciclu de 3 ani.
6. Propuneri și interpelări.

Brad, la 27 Maiu 1934.

LETIȚIA GHIȘA

președintă

IRINA DAMIAN

secretară

Știri de tot felul

— În cursul lunii Iunie va începe revizuirea generală a situației supușilor străini, cărora le expiră termenul de ședere în România pe ziua de 1 Iunie 1934.

— Ministrul Iugoslaviei la Budapesta, d. D. Alex. Vucevici, a părăsit capitala Ungariei — ostentativ din cauza ultimilor plângeri înaintate de Unguri Ligii Națiunilor împotriva Iugoslaviei.

— Luni, 28 Mai, la Bințiș, satul natal a lui Aurel Vlaicu, au fost mari serbării cu ocazia desvelirii monumentului neuitatului sburător român: Aurel Vlaicu.

A luat parte ca delegat al guvernului d. ministru al aviației ing. Irimescu.

— Se vorbește de o remaniere a guvernului. D. general Uică, ministrul apărării naționale, va fi înlocuit cu d. General Condescu, iar d. Franasovici, va trece la interne.